

Mythische dictator van een vrijstaat

NON-FICTIE
GABRIELE
D'ANNUNZIO
**DE SCHOONHEID
VAN DE NACHT**
Vertaald door
Jan van der Haar,
De Arbeiderspers,
€29,99,
479 blz.

Op 12 september 1919 trok de dandy, schrijver en oorlogsheld Gabriele D'Annunzio (1863-1938) aan het hoofd van drieduizend gedeserteerde Italiaanse soldaten de havenstad Fiume binnen, het tegenwoordige Rijeka in Kroatië. Zonder ook maar één schot te lossen kon D'Annunzio zich daar tot dictator van een vrijstaat uitroepen.

Fiume was in alle opzichten een experiment. Dictator of niet, er kwam een grondwet waarin absolute gelijkheid voor iedereen werd vastgelegd, bijna dagelijks sprak de nieuwe leider vanaf het balkon van het stadhuis over de 'verminkte overwinning', waarmee hij bedoelde dat Italië weliswaar als overwinnaar uit de Eerste Wereldoorlog was gekomen, maar in het verdrag van Versailles de gedroomde gebiedsuitbreiding misliep. In dit vrijstaatje van amper twintig vierkante kilometer verzamelde zich onder D'Annunzio's bewind een bonte groep van gefrustreerde militairen, socialisten, anarchisten en vrijbuiters.

D'Annunzio's dictatorschap was als een operette. Zijn fascistische ideeën kwamen later bij Mussolini terecht maar er werd in de gemeenschap ook volop geëxperimenteerd met drugs, vooral cocaïne was populair, en Fiume groeide uit tot een toevluchtsoord voor homoseksuelen en nudisten. In de Lega di Fiume wilde D'Annunzio alle onderdrukte volkeren ter wereld verenigen, zoals Ieren, Palestijnen, Arabieren, Aziaten en Slavische volkeren.

D'Annunzio leefde het leven van een personage in een avonturenroman, en omdat hij dat zelf ook vond, beschreef hij zijn wederwaardigheden in romans, theaterstukken en poëzie. Visconti verfilmde zijn roman *L'innocente*, zijn boeken werden onder meer in het Nederlands vertaald, en nu zijn drie autobiografische (vertaalde) teksten gepubliceerd onder de titel *De schoonheid van de nacht*.

Het dagboek *Nocturne* is er een van. Dit hoofdstuk uit zijn avontuurlijke leven gaat over de Eerste Wereldoorlog, toen hij piloot was van een gevechtsvliegtuig. Hij stortte neer, verloor een oog en tijdens zijn tijdelijke blindheid beschreef hij zijn wederwaardigheden. 'Mijn ogen zijn omzwachteld. Ik lig op mijn rug op bed,

met mijn bovenlichaam roerloos, met mijn hoofd achterover, wat lager dan mijn voeten.' In plaats van een verslag over de gevechtshandelingen waardoor hij in zo'n toestand was gekomen, lezen we een hallucinerend verslag over hoe zijn handen, oogleden en welk lichaamsdeel niet zich verhielden tot de donkere kamer waarin hij lag te schrijven. Elke zin schreef hij op een apart kaartje. De schoonheid van het geweld, de eer van zijn land en de visioenen waarin leven en dood in elkaar overvloeien, spelen in *Nocturne* een belangrijke rol, soms in dichtvorm:

*Alle as is zaad
Alle dorre takken zijn loten
De hele woestijn is lente
Ik voel mijn god in mij.*

Maar het meest geëerd worden de talloze vriendinnen. D'Annunzio hield van vrouwen en vrouwen hielden van hem, zo schrijft Jan van der Haar in zijn inleiding op deze ego-documenten. En dat is in alle opzichten waar. In *Solus ad solam*, zijn dagboek over de psychose van zijn

vriendin gravin Giuseppina Mancini, lezen we als het ware het programma van het futurisme en het fascisme ineen: 'Ik stuwde de wagen voort met mijn vooruitgestoken wil de steile helling op.'

De Mars op Rome waarmee Mussolini in 1922 de macht in Italië veroverde was geïnspireerd op D'Annunzio's plannen om vanuit Fiume zijn vaderland te onderwerpen. Toch heeft hij zich nooit aangesloten bij de fascistische beweging. Toen Mussolini Fiume in 1924 annexeerde, werd D'Annunzio met eerbewijzen overladen, maar in feite was hij een politiek gevangene. 'Een rotte kies ruk je uit of je overlaadt hem met goud.' Dat laatste gebeurde.

D'Annunzio streefde een leven van uitersten na, in dienst van opperste genietingen. Zijn proza is een tikje duister, maar tegelijkertijd bedwelmend. 'Bij mijn geboorte werd ik als het ware gekneveld door de dood: ik gaf geen kik.' en 'Het tikken van de pendule dat alle pauzes aan elkaar verbindt.' Vooral *Het geheime dag-*

boek staat vol van deze observaties, en dan wordt duidelijk dat elke klok, elke oorlog of zelfs elk wereldprobleem teruggebracht wordt tot de mythe die D'Annunzio in leven en werk van zichzelf maakte. 'Ik dien mijn god in mij.'

Hans Renders

**Je vond er een bonte stoet
anarchisten, socialisten,
homo's en nudisten**

→ 1920: Gabriele D'Annunzio spreekt een groep soldaten toe in Fiume.

FOTO ALINARI ARCHIVES/GETTY IMAGES